

DAGENS NYHETER Tisdagen den 7 December 1937

Politisk uppslagsbok.

Från professor HERBERT TINGSTEN har Dagens Nyheter mottagit följande inlägg.

Jag vore tacksam för införandet av följande erinringar till d:r Kihlbergs recension av det av professor Dahlberg och mig utgivna arbetet "Svensk politisk uppslagsbok".

Recensionen innebär i stort sett ett utdömmande av boken. Detta synes mig även från recensentens egna utgångspunkter egendomligt med tanke därpå att mina bidrag förklarar vara "pålitliga, i stort sett utmärkta"; de omfattar i själva verket *mer än två tredjedelar* av arbetet. På en gång säges sålunda att större delen av arbetet är bra och att det hela är dåligt. — Min sakkunskap "in politicis" erkännes, beträffande professor Dahlberg anmärkes, att rasbiologin "dess bättre ännu inte förvandlats till en politikens förskola här i landet". Recensenten gör här uppenbarligen (stödd av ett latinskt uttryck) en ordlek med ordet politik. I det ena fallet användes det som liktydigt med samhällskunskap, i det andra som synonym för partipolitik. Enligt min — och säkert också recensentens mening — är icke heller statskunskapen någon "politisk" disciplin i sistnämnda betydelse; i den förstnämnda betydelsen måste däremot rasbiologin till icke ringa del bli en politisk vetenskap — en rasbiolog utan nära kontakt med vissa delar av sociologin (och främst socialpolitiken) vore ett oting. Redan genom denna tve tydighet torde emellertid recensenten övertyga många okritiska läsare.

D:r Kihlberg gör med stöd av ett

antal exempel gällande att arbetet skulle vara i hög grad ofullständigt; ett stort antal frågor skulle ha "kommit bort". Flertalet av de slagord som här nämnas ha av Dahlberg och mig ifrågasatts till införande, men vi ha kommit till negativt resultat. Vår avsikt har varit att behandla dels i mera inskränkt mening statsvetenskapliga frågor, dels under de senaste åren särskilt aktuella inrikespolitiska frågor. Skulle vi följt recensentens intentioner, skulle boken helt ha sprängt den givna ramen och blivit en handbok över svenska samhällsförhållanden över huvud; ord som exempelvis aktivism, samvetsömhet eller naturskydd har det icke kunnat vara tal om att medta. Både urvalsprincipen och dess tillämpning kunna emellertid diskuteras, och jag erkänner villigt att recensentens anmärkningar på flera punkter övertygat mig. En detaljdiskussion skulle föra för långt.

"Även enkla fakta ibland förvanskats", skriver d Kihlberg. Tre exempel nämnas. Emmandat i Stockholms stadsfullmäktii är oriktigt redovisat, utrikesminist Wrangel har i en tabell försetts n felaktiga initialer (hos d:r Kihlberg heter det, att "utrikesminister Heran Wrangel har ersatts av framlidneuppologen") och genom ett uppenbart tryckfel har artalet för arbetslöshetskommissionens övertagande av nödhjälprbetena blivit satt till 1914 i stället för 924. Fel av denna art bruka omnänas med en viss generositet; d:r Kihlberg presenterar dem i stället med jiga gester, avsedda att inpräga der väsentlighet.

Recensenten uppmärksam sig särskilt vid artikeln om arbetslöshetsfrågan. Jag stannar vid tv huvudmärknin-gar. I sammanfattningen i slutet av artikeln står att ma "först och främst" haft olika meninga om anslagsbeloppen. Orden "förs och främst" äro mindre lämpliga; djanvändas emellertid, som var och e vet, ofta i en inledning utan att däned avses att framställa det sagda sondet väsentliga eller huvudsakliga. D:r Kihlberg slår emellertid ned på dessa ord och framhåller att direktivfrågorna varit mera centrala; han nämner jke att just direktivfrågornas betydelse utomordentligt starkt understrukit i den sammanfattning han kritiserar. Läsaren bibringas alltså intrycket att artikelförfattaren varit okunig nog att i sammanfattningen enast uppehålla sig vid anslagen, ehuruvä faktiskt frågan om direktiven och de avtalsenliga lönerna fått långt större plats än frågan om anslagen. Vidare anför d:r Kihlberg: "Till sist kulmen i berättelsen: den kostliga historien om hur de som kritiserar den nya arbetslöshetspolitiken bli slagna med sina egna argument. 'Från borgerligt håll' försvaras reservarbetslinjen som den bästa. 'Man' fruktar att de andra formerna skola uppmontra understödtagarandan. Gentemot detta — meddelar författaren bland annat — har anförts att genom reservarbetena har man haft

medel att i mycket stor utsträckning pröva arbetsviljan". Detta resonemang skulle innebära att den socialdemokratiska linjen försvarades "med positioner, som de själva anstränga sig att demolera". Vad som står i denna del av arbetslöshetsartikeln är i själva verket att man i den allmänna diskussionen gjort gällande att arbetslöshetshjälpen i viss utsträckning missbrukats och att häremot bl. a. anförts att reservarbetena i sin mån tjäna som garanti häremot. Detta påstående, som är uppenbart riktigt, söker d:r Kihlberg ställa i en löjlig dager genom erinran att socialdemokraterna äro mot reservarbeten. Vad har detta att göra med det obestridliga faktum som här konstaterats? — I en recension där det talas så mycket om stympning och förvanskning hade man väntat sig en annan kritisk metod; den nu använda är ett skolexempel på de nämnda felen.

Emellertid synes d:r Kihlberg anse att bristen på objektivitet är det svåraste felet i vårt arbete. Han antyder t. o. m. att vi icke, trots vår uttryckliga försäkran, velat vara objektiva ("är det så att författarna strävat efter 'största möjliga objektivitet' — så säga de i förordet..."). Jag tror nu icke att recensenten verkligen vill påstå att vi äro lögnare, som sökt insmuggla partipolitisk propaganda under skyddet av handboksformen; jag föredrar att betrakta uttryckssättet som beroende på en lapsus, förklarlig med tanke på den starka affekt som uppbar artikeln. Att vi eftersträvat objektivitet anser jag mig ej ytterligare behöva betyga. Vad vår förmåga beträffar vill jag betona att den sättes på prov huvudsakligen i två slag av artiklar: den grupp som gäller partier och politiska åskådningar och den som gäller aktuella politiska frågor. Den förra gruppen, som jag själv skrivit, skall jag ej söka bedöma; jag vill blott betona att den realkaraktäristisk jag i regel sökt ge i ytterligt sammanträngd form naturligtvis medför särskilda svårigheter. I den andra gruppen av artiklar, som författats av professor Dahlberg, har framställningen emmen av resonerande översikter, icke av rena samlingar av fakta, och därmed ökas risken att personliga meningar influera. Vid förnyad genomläsning av dessa artiklar stärkes mitt intryck av deras i allt väsentligt opartiska karaktär. Ibland kunde säkerligen den ena, ibland den andra partens argumentation ha återgivits fylligare; något systematiskt gynnande av en part är det mig omöjligt att upptäcka, och just sammanfattningen av diskussionens huvudlinjer synes vara pregnant och fri från all partipolitisk anstrykning. Jag styrkes i min uppfattning därav att tidningar ur andra läger än det vi tillhöra (Nya Dagligt Allehanda, Stockholms-Tidningen och Göteborgs Handelstidning) särskilt framhåvt vårt arbetes objektivitet. En politisk inställning som anser sin egen mening vara den självklart riktiga, den "objektiva", kunna vi icke tillfredsställa, men jag erkänner mig ha svårt att placera d:r Kihlbergs politiska uppfattning i denna olyckliga kategori.

Herbert Tingsten.

*

De som läst min recension kunna själva bedöma vilken läggning den hade och hur långt kritiken nu blivit bemött i professor Tingstens försvar. Jag skall inte ge mig in på någon närmare karaktäristik eller värdering av min egen granskning. Att där inte gavs uttryck åt min personliga politiska inställning, min liberala åskådning, än mindre framställdes några anspråk på att just denna skulle sättas i särklass är självklart. Det enda jag här tänker beröra är några punkter — de äro ganska få — där professor Tingsten sökt bemöta enskilda anmärkningar.

Först emellertid detta om proportionerna. Professor Tingsten tycker att den omständigheten att hans omfattande bidrag till verket blivit uppskattade borde ha föranlett ett gynnsammare slutomdöme. Utan ringaste tvekan — om det gällt ett annat slags verk. Exempelvis en samling uppsatser eller ett översiktsarbete. Då kunde man sagt: det här skall ni läsa, det är förträffligt — och låt det andra vara! Men en uppslagsbok är ett gemensamhetsverk på ett annat vis, gott och dåligt blandas om vartannat, och en så påtaglig ojämnhet som här träder i dagen utgör — oavsett alla procentuträkningar beträffande författarnas bidrag — ett allvarligt fel. Inte minst när det förenas med beklagliga luckor, oändamålsenliga proportioner. Uppräkningen av utelämnade ämnen avsåg att ge en föreställning härom. Jag tror knappast att invändningarna avtrubba intrycket. Vad sedan angår rasbiologin som politisk vetenskap och plattform vid behandlande av företeelser av politisk betydelse här i landet begär man ingen orättvisa om man inte tar den piruetten på fullt allvar. Professor Tingsten gör det nog inte själv en annan gång.

De misstag som begåtts finner professor Tingsten tämligen obetydliga. Med god vilja kunde han nog ha upptäckt flera påpekanden av det slaget i min framställning än de tre som nu presenterats som en sorts bottenskrap-

ning. Urvalet kunde för resten från min sida utan svårighet ha gjorts anorlunda eller större. I artikeln om arbetslöshetsfrågan (anslagsbeloppen) kan jag vid omläsning av texten inte se att orden "först och främst" ha en lättare, mera formell innebörd än den anförda. Omedelbart efteråt har författarens behandling av Stripadirektiven återgivits. Hur tidningsläsaren därmed skulle bibringas föreställningen att artikeln endast uppehåller sig vid anslagen är svårt att riktigt förstå. Även fortsättningen motsäger denna Tingstenska beskrivning av recensionen — och för att läsaren till sist själv skall få bedöma hur "kulmen i berättelsen" ser ut återges här ordagrant ifrågavarande stycke:

Från borgerligt håll gjordes gällande att s. k. avtalsenliga löner skulle inverka oförmånligt på det pris till vilket den privata företagsamheten kunde erhålla arbetare. Detta skulle inverka oförmånligt på produktionen och förvärra krisen. Från socialdemokratiskt håll gjordes gällande att farhågorna voro överdrivna, eftersom man dock höll sig till den lägsta löneklassen i den öppna marknaden. Man ansåg det önskvärt att personer som utan egen förskyllan blivit arbetslösa skulle behandlas av staten åtminstone lika väl som den enklaste arbetskraften behandlades av enskilda företagare. I den allmänna agitationen har man slutligen gjort gällande att den hjälp man lämnat de arbetslösa i viss utsträckning missbrukats. Personer som ej behövt hjälp ha fått hjälp. Man har uppmuntrat understödstagarandan hos de arbetslösa. Gentemot detta har framhållits att en verksamhet som omfattar över hundratusen personer ej kan fun-

gera så perfekt att inte enskilda fall av missbruk kunna förekomma. I samhället finnes en del arbetskygga individer som inte borde ha hjälp. En noggrann prövning av varje enskilt fall skulle emellertid ställa sig alltför dyrbar och tidsödande för att kunna utföras. Genom reservarbetena, som bestått i enkelt kroppsarbete på platser där arbetarna blivit skilda från sina närstående, har man haft medel att i mycket stor utsträckning pröva arbetsviljan. Arbetslösa som ej velat ta sådant arbete ha avstängts från hjälp. Vidare har man framhållit att långa tider hälften av de arbetslösa blivit utan någon som helst hjälp och att under slutet av krisen, då man kunnat hjälpa en större del av de arbetslösa, dock alltid minst ¼ varit hänvisade till att reda sig själva med hjälp av släktingar eller ren välgörenhet.

Hur hänvisningen till reservarbetena, inskjuten i replikföringen mellan "borgerliga" och socialdemokrater, kan tydas som en meningsyttring från författarens sida, det är språkligt och logiskt obegripligt. Jag skall inte säga mera. Endast detta vill jag ha tillagt att mitt uttalande om objektiviteten i samband med professor Dahlbergs medarbetarskap lydde: "är det så att författarna strävat efter största möjliga objektivitet — så säga de i förordet — har tydligen den ene av dem mycket inskränkta möjligheter i den vägen". Jag har fortfarande ingen lust att stympa mitt omdöme i det avseendet.

Leif Kihlberg.

Politisk nyhet.

Av
Anton Erman.

GUNNAR DAHLBERG och HERBERT TINGSTEN: Svensk politisk uppslagsbok. A.-B. Svensk litteratur.

Det är verkligen ett lika välbehövligt som välkommet verk professorerna Dahlberg i Uppsala och Tingsten i Stockholm åstadkommit genom den nu utgivna Svensk politisk uppslagsbok. Idén med ett sådant uppslagsverk, sammanträngt i ett enda band, men ändå icke alltför summariskt i framställningen, är ypperlig. På 397 sidor ges här i alfabetiskt ordnade uppslagsord klara och lättfattliga besked om frågor och rörelser, institutioner och organ, och över huvud taget om allt, som har någon beröring med vårt politiska liv.

Så vitt man vid ett första studium av boken kan se, fyller den alla rimliga anspråk på objektivitet och saklighet. Även om författarna äro två, kan det ju ha sina svårigheter att göra full rättvisa åt allt och alla, särskilt när det gäller ömtåliga politiska sammanhang. Men i det stora hela torde de båda politiskt intresserade utgivarna ha gått väl i land med uppgiften, tack vare sina goda vetenskapliga förutsättningar.

Ett och annat detaljomdöme kan givetvis diskuteras, liksom man också kan ha delade meningar om medtagandet av uppgifter, vilka rätt snart bli föråldrade, t. ex. angående ledamöterna i utskotten vid årets riksdag. Ett annat exempel: Under ordet "byggnadskonflikten" finner man en redogörelse för konflikten 1933—34 med uppgifter om då vidtagna lönesänkningar, men ingenting om de förhöjningar, som inträtt efter årets konflikt. En borgerlig vänsterman kan inte heller låta bli att anmärka på ett sådant tryckfel som när det omtalas, att folkpartiet vid 1936 års andrakammarval erövrade 376,170 röster och 7 platser. Även om det proportionella valsättet är konstigt och orättvist, ger det likväl icke fullt så galna utslag. Platssiffran skall naturligtvis vara 27.

En noggrann detaljgranskning skulle kanske uppenbara ytterligare en och annan bristfällighet. Men sådant är småsaker, troligen oundvikliga i ett förlingsverk även av den högsta kvalitet. Svensk politisk uppslagsbok är en utmärkt tillgång först och sist för alla politiskt och allmänintresserade, men den skall säkert också visa sig komma väl till pass överallt, där man har behov av ett lätthanterligt uppslagsverk av denna art, i allmänna verk och inrättningar, i kommunala nämnder och styrelser, i skolor, föreningar omh studiecirklar. Den avslutas med en illustrerad förteckning över riksdagens ledamöter efter de i höst för rättade nyvalen till första kammaren.